

Editorial

Το 15^ο τεύχος της *Συγκριτικής και Διεθνούς Εκπαιδευτικής Επιθεώρησης* κυκλοφορεί σε μια περίοδο που θα την χαρακτήριζε κανείς ως μεταβατική. Η παγκόσμια οικονομική κρίση, που μετασχηματίζεται ταχύτατα σε κοινωνική, αναμένεται ότι θα έχει σύντομα σημαντικές επιπτώσεις και στην εκπαίδευση. Όχι μόνο γιατί η χρηματοδότηση του κράτους πρόνοιας γενικότερα και της εκπαίδευσης ειδικότερα θα συρρικνωθεί περαιτέρω. Ούτε μόνο γιατί αναπόφευκτα η κοινωνική δυσφορία θα δημιουργήσει αναταράξεις και εντός των σχολικών τειχών. Αλλά και γιατί είναι πολύ πιθανό να σημειωθεί μια ουσιαστική κίνηση αναθεώρησης της επικρατούσας τα τελευταία τριάντα χρόνια εκπαιδευτικής ιδεολογίας, ανάλογη με εκείνη, αν και προς αντίθετη κατεύθυνση, που σημειώθηκε διεθνώς στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Η επικράτηση τότε, αλλά και στα χρόνια που ακολούθησαν, του φιλελευθερισμού, η ανάδυση της αποκαλούμενης κοινωνίας της γνώσης, η έκρηξη των νέων τεχνολογιών και η παγκοσμιοποίηση αξιοποιήθηκαν για τη νομιμοποίηση πολιτικών που διεθνείς οργανισμοί και ορισμένες εκπαιδευτικές αρχές πρόβαλαν περίπου ως πανάκειες· ως αναπόδραστες και μοναδικές επιλογές, αφού, κατά το περίφημο ακρωνύμιο TINA (There Is No Alternative), δεν υπήρχαν άλλες εναλλακτικές λύσεις.

Όχι πως στις θέσεις αυτές δεν είχε ασκηθεί κατά το παρελθόν κριτική, έντονη μάλιστα κριτική, από εκπαιδευτικούς κυρίως και πνευματικούς κύκλους. Όμως την κριτική επισκίαζαν πάντοτε μεγάλοστομες διακηρύξεις και καθησυχαστικές διαβεβαιώσεις των ανθρώπων που νόμιζαν ότι ήξεραν, που πίστευαν δογματικά στη μοναδική αλήθεια της δικής τους ιδεολογικής θεώρησης του κόσμου. Πολλές από τις πεποιθήσεις τους θα πρέπει σήμερα να έχουν κλονισθεί. Ο χρόνος θα δείξει αν, πόσο και πώς. Σε κάθε περίπτωση η νέα κατάσταση πραγμάτων που διαμορφώνει η σημερινή κοινωνικο-οικονομική κρίση κάνει την κριτική περισσότερο επίκαιρη παρά ποτέ. Τα άρθρα και τα κείμενα που φιλοξενεί η *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση* αυτόν ακριβώς τον χαρακτήρα έχουν.

Στο άρθρο του με τίτλο «*Διεθνής εκπαίδευση και νεοφιλελευθερισμός: θεσμοί, πολιτικές, σχέσεις εξουσίας*» ο Σταύρος Μούτσιος επιχειρεί μια ανασκόπηση και ανάλυση της εκπαιδευτικής πολιτικής που εισηγήθηκαν, πρόβαλαν και με πολλούς τρόπους υποστήριξαν οι διεθνείς οργανισμοί, μεταξύ των οποίων ο ΟΟΣΑ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και η Παγκόσμια Τράπεζα.

Πολιτικές που παρουσιάστηκαν περίπου ως πανάκειες, ως εγχειρήματα απόλυτα προσαρμοσμένα στις ανάγκες της εποχής, με το κύρος της αδιαμφισβήτητης αλήθειας και τα εγγύα της επιστημονικότητας που αφειδώλευτα παρείχαν οι διεθνείς οργανισμοί. Αυτήν ακριβώς την εγκυρότητα των εκπαιδευτικών πολιτικών που προτείνουν οι διεθνείς οργανισμοί αμφισβητεί ο Μούτσιος ανατρέχοντας στις ιδεολογικές παραδοχές στις οποίες στηρίζονται αλλά και στην αδιαφάνεια και στο έλλειμμα δημοκρατίας που χαρακτηρίζουν τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων στους οργανισμούς αυτούς.

Από τη μεριά της, η Μαρία Νίκα διερευνά το ζήτημα της αμφισβήτησης της επαγγελματικής αυτονομίας του άγγλου εκπαιδευτικού. Αυτονομίας, που, αν και εκτεταμένη και στέρεα ριζωμένη στην μακρόχρονη εκπαιδευτική παράδοση της χώρας, αμφισβητήθηκε πολλαπλά στην πράξη από τις πολιτικές του Θατσερικού φιλελευθερισμού αλλά και από τις εκσυγχρονιστικές διαθέσεις των Νέων Εργατικών. Υπό το βάρος των αδιεξόδων που δημιούργησαν οι πολιτικές αυτές στο έργο των σχολείων, τα πράγματα φαίνεται να παίρνουν μιαν άλλη πορεία. Υπάρχουν πια τα πρώτα ελπιδοφόρα σημεία μιας αναθεωρητικής λογικής που στέκεται με λιγότερο δογματισμό για να επανεκτιμήσει τις πολιτικές του 1980 και του 1990 που θεωρήθηκαν από τις νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις ως η μοναδική διέξοδος από τις δυσκολίες, τις οποίες είχε δημιουργήσει η οικονομική και εκπαιδευτική κρίση της δεκαετίας του 1970.

Στο ίδιο μήκος κύματος, αν και από διαφορετική σκοπιά, κινείται και το άρθρο της Μαρίας Παπαϊωάννου. Το άρθρο της παρουσιάζει τις τάσεις που αναπτύσσονται διεθνώς στο πεδίο της κατάρτισης των διευθυντών των σχολικών μονάδων. Ένα πεδίο στο οποίο οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές απέδωσαν ιδιαίτερη σημασία, καθώς το μάνατζμεντ αποτέλεσε ένα από τα βασικά τοτέμ της αποτελεσματικής λειτουργίας των σχολείων.

Με την παιδαγωγική και επαγγελματική προετοιμασία των Φινλανδών εκπαιδευτικών ασχολείται το άρθρο του Jari Lavonen. Αναλύει τους στόχους, την οργάνωση και το περιεχόμενο της προετοιμασίας αυτής στα πανεπιστήμια, με ιδιαίτερη αναφορά στις φυσικές επιστήμες και τα μαθηματικά. Και στο πεδίο αυτό της Φινλανδικής εκπαίδευσης, όπως και σε πολλά άλλα, είναι αξιοσημείωτος ο τρόπος με τον οποίο η διεθνής τάση της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από το κέντρο στις τοπικές αρχές και στο σχολείο, που κατά τη φιλελεύθερη ιδεολογία θα διασφάλιζε μέσω του ανταγωνισμού τη βελτίωση της ποιότητας και την αύξηση της

αποτελεσματικότητας των σχολείων, μπολιάστηκε με τις παραδόσεις του σκανδιναβικού κράτους πρόνοιας για να διαμορφώσει ένα πρότυπο συνεργασίας και συμπληρωματικότητας ρόλων.

Με αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική ασχολούνται και τα θέματα του Παρατηρητηρίου. Η Παρασκευή Πουλογιαννοπούλου καταγράφει τις σημαντικές αλλαγές στον τρόπο προετοιμασίας των Γάλλων εκπαιδευτικών που βρίσκονται σε εξέλιξη και που ακολουθούν, μετά και τη Διαδικασία της Μπολόνια, τα χνάρια των σχετικών πολιτικών της Φινλανδίας και άλλων χωρών, επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα με τον τρόπο αυτό την τάση διεθνοποίησής της εκπαιδευτικής πολιτικής στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Ο Γιάννης Ρουσσάκης αναφέρεται στην εκπαιδευτική πολιτική της Κυβέρνησης Obama και ιδιαίτερα στο Σχέδιο Αναθεώρησης του Νόμου “No Child Left Behind”, που δημοσιοποιήθηκε το Μάρτιο του 2010, και στον εθνικό διαγωνισμό “Race to the top” που χρηματοδοτεί με σημαντικά ομοσπονδιακά κονδύλια συγκεκριμένες πολιτειακές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες αποτελούν σήμερα κυρίαρχο θέμα στην εκτεταμένη δημόσια συζήτηση αναφορικά με το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών πολιτικών που μπορούν να συμβάλουν στην υπέρβαση της οικονομικής κρίσης και στη διατήρηση της ηγετικής θέσης των ΗΠΑ στην παγκόσμια οικονομία.

Τα τέσσερα άρθρα και τα δύο κείμενα του Παρατηρητηρίου στο σύνολό τους, παρά τη διαφορετική θεματική τους, πιστοποιούν την αναθεωρητική δυναμική που έχει δρομολογηθεί τα τελευταία χρόνια και τις διαφορετικές εκφάνσεις της. Επιβεβαιώνουν παράλληλα, για μια ακόμη φορά, ότι η διεθνής εκπαίδευση αποτελεί το ανεκτίμητο «εργαστήριο» του συγκριτικού μελετητή που προσφέρεται για τον έλεγχο θέσεων και υποθέσεων σχετικά με το εκπαιδευτικό γίνεσθαι και κατ’ επέκταση την εκπαιδευτική πολιτική.